

A TANTÁRGY ADATLAPJA

Protestáns egyháztörténet (16.század)

(Istoria bisericii protestante (secolul 16))

Egyetemi tanév 2025-2026

1. A képzési program adatai

1.1. Felsőoktatási intézmény	Babeş-Bolyai Tudományegyetem
1.2. Kar	Református Tanárképző Kar
1.3. Intézet	Református Tanárképző Kar
1.4. Szakterület	Valláspedagógia
1.5. Képzési szint	Alapképzés (BA)
1.6. Tanulmányi program / Képesítés	Valláspedagógia
1.7. Képzési forma	Nappali

2. A tantárgy adatai

2.1. A tantárgy neve		Protestáns egyháztörténet (16.század)					A tantárgy kódja	TLM1404
2.2. Az előadásért felelős tanár neve			Dr. Gudor Kund Botond					
2.3. A szemináriumért felelős tanár neve			Dr. Gudor Kund Botond					
2.4. Tanulmányi év	I.	2.5. Félév	1	2.6. Értékelés módja	V	2.7. Tantárgy típusa	kötelező – alap	

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszama)

3.1. Heti óraszám	3	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor/projekt	1
3.4. Tantervben szereplő összóraszám	42	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium/labor	14
Az egyéni tanulmányi idő (ET) és az önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					
3.5.1 Tankönyv tanulmányozása					
3.5.2 Jegyzetek tanulmányozása					
3.5.3. A szakirodalom tanulmányozása					
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					14
Szemináriumok, házi feladatok, referátumok, esszék kidolgozása					14
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					2
Vizsgák					2
Más tevékenységek: kétirányú kommunikáció a tárgyfelelőssel					
3.7. Egyéni tanulmányi idő (ET) és önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő összóraszama					7 x14
3.8. A félév összóraszama					98
3.9. Kreditszám					4

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1. Tantervi	Nincs
---------------	-------

4.2. Kompetenciabeli	Történelmi adatok önálló összegyűjtése, elemzése és értelmezése, szövegértés és kivonatolásképesége, objektív szemléletmód képessége
-------------------------	--

5. Feltételek (ha vannak)

5.1. Az előadás lebonyolításának feltételei	<ul style="list-style-type: none"> • Okostábla, Microsoft Teams, Az órán való aktív részvétel • Kiadott tananyag tanulmányozása • Felkészülés órákra
<ul style="list-style-type: none"> • 5.2. A szeminárium lebonyolításának feltételei 	<ul style="list-style-type: none"> • Okostábla, Microsoft Teams, • Intézeti könyvtár • A szemináriumi órákon történő aktív részvétel • A kiadott szemináriumi anyag áttanulmányozása • A szemináriumi dolgozat készítése és bemutatása

6.1. Elsajátítandó jellemző kompetenciák¹

Szakmai/kulcs-kompetenciák	<p>Kognitív kompetenciák:</p> <p>1. A hatékony történelemkutatás módszereinek alkalmazása A hallgató képes önállóan használni az egyháztörténeti kutatás eszköztárát (forráskritika, levéltári munka, kronológiai rendezés, szövegértelmezés), és ezek alapján tudományos következtetéseket levonni.</p> <p>2. Egyháztörténelmi értékek azonosítása és kontextuális értelmezése Képessé válik a reformáció korszakának teológiai, intézményi és kulturális értékeit felismerni, és történeti kontextusban értelmezni azokat (pl. sola scriptura, konfesszionálisizáció, iskolareform).</p> <p>3. Egyéni és közösségi kutatási tervek kidolgozása és strukturált megvalósítása Képes csoportos vagy önálló kutatási projekt tervezésére és lebonyolítására (pl. református egyházközösségek története, helyi reformációs emlékek feldolgozása), világos ütemtervvel és célkitűzésekkel.</p> <p>4. Kritikai, értékelő és reflektív gondolkodásmód kialakítása Képes különböző történeti forrásokat és narratívákat összevetni, kritikusan értelmezni a múlt tanulságait, és azok alapján saját szemléleti vagy világnézeti pozícióját is reflektálni.</p> <p>5. Felekezeti érzékenység és vallási tolerancia fejlesztése A hallgató felismeri a 16. századi felekezeti sokszínűséget (lutheránus, református, unitárius, katolikus, anabaptista) értékeit és konfliktusait, és ezekből mai interkonfesszionális helyzetekre nézve is érzékeny következtetéseket tud levonni.</p> <p>6. A protestáns reformáció főbb képviselőinek és eszméinek szakszerű bemutatása Ismeri és érti Luther Márton, Kálvin János, Melancthon, Zwingli és hazai reformátorok (pl. Dévai Bíró Mátyás, Szegedi Kiss István) munkásságát, és képes azok hatását bemutatni.</p> <p>7. Teológiai források és hitvallási dokumentumok értelmezése történeti szempontból A hallgató képes a korszak hitvallásainak (pl. Heidelbergi Káté, Ágostai Hitvallás) és teológiai iratainak elemzésére, azok történeti és dogmatikai értelmezésére. Vallási tevékenységeket népszerűsít</p> <p>8. A reformáció intézményi és társadalmi hatásának elemzése Képes átlátni, hogyan alakította át a reformáció az oktatási rendszert, az egyházi berendezkedést és a vallási közösségek társadalmi szerepét (iskolakultúra, presbiteri rendszer, nyelvhasználat). - Emberi viselkedésre vonatkozó ismereteket alkalmaz</p>
----------------------------	---

¹ Választhat kompetenciák vagy tanulási eredmények között, illetve választhatja mindkettőt is. Amennyiben csak az egyik lehetőséget választja, a másik lehetőséget el kell távolítani a táblázatból, és a kiválasztott lehetőség a 6. számot kapja.

Transzverzális kompetenciák	<p>A transzverzális kompetenciákat a Bloom-taxonómia (Bloom-taxonómia: a tudásszintek rendszere) szintje és az EQF (European Qualifications Framework) szintű leírás (szint 4–6) kulcskompetenciáinak típusa szerint állapítottuk meg:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Történeti források kritikus elemzése és értékelése: elemzés – értékelés. Kognitív – kompetencia: Történettudományi és kritikai gondolkodás 2. . Önálló kutatási terv készítése és megvalósítása. Tudományos kíváncsiság vezet: teremtés – tervezés – alkalmazás kompetencia: Módszertani – Tervezés, projektmenedzsment, kutatás 3. . Vallási sokszínűség és felekezeti érzékenység értelmezése: megértés – értékelés. kompetencia: Interkulturális és vallási toleranciát fejlesztő kompetencia 4. Reflektív gondolkodás történelmi és személyes szinten: értékelés – teremtés kompetencia: Személyes és metakognitív reflexió 5. Teológiai dokumentumok történeti kontextusba helyezése: megértés – elemzés kompetencia: Szakterületi – Teológiai hermeneutika, történeti értelmezés 6. Közösségi értékek felismerése és közvetítése: megértés – alkalmazás. kompetencia: Szociális és kulturális kompetencia 7. Hiteles történelmi kommunikáció szóban és írásban. Filozófiai, etikai és vallási ismeretek: alkalmazás – értékelés kompetencia: Kommunikációs – tudományos és interperszonális kommunikáció 8. Történeti példák integrálása pedagógiai és erkölcsi nevelésbe: teremtés – értékelés. kompetencia: Didaktikai és értékalapú nevelési kompetencia
-----------------------------	--

6.2. Tanulási eredmények

Ismeretek	<ul style="list-style-type: none"> - A hatékony történelemkutatás eszközei és módszerei alkalmazása. - Az egyháztörténelmi értékek azonosítása és értelmezése. - Egyéni és közösségi kutatási tervek cselekvései ütemtervez elkészítése. - Kritikai építő értelmezés, elemzés és önértékelés. - Vallási tolerancia és a felekezeti érzékenység fejlesztése.
Képességek	<ul style="list-style-type: none"> - A következetes munka, pontos adatkezelés. - Az egyháztörténelmi folyamatok megfigyelésének, megértésének, értelmezésének képessége. - Hatékony munkamódszer alkalmazása. - Tudományos távolságtartás és elfogulatlanság képességének fejlesztése. - Saját szakmai látásmód kialakítása, stratégiaépítés fejlesztése. - Önálló kutatása képessége. - A másokkal való együttműködés, csoportos munka és megbeszélés képessége.

Felelősség és önállóság	<p>Tudás és megértés szintjén</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ismeri a 16. századi protestáns reformáció történelmi háttérét, főbb eseményeit, intézményeit és teológiai irányzatait. • Megérti a reformáció egyház- és oktatástörténeti jelentőségét, különös tekintettel a magyarországi és erdélyi református hagyományra. • Képes értelmezni az egyháztörténeti forrásokat (hitvallások, zsinati határozatok, prédikációk stb.) történelmi kontextusban. <p>Képességek szintjén</p> <ul style="list-style-type: none"> • Önállóan végez forráselemzést és képes alkalmazni az egyháztörténeti kutatás alapvető módszereit. • Megfogalmaz és lebonyolít egyéni vagy csoportos kutatási projektet a reformáció korára vonatkozóan (pl. helyi gyülekezettörténet, életrajzi kutatás). • Képes a történeti, teológiai és kulturális eltéréseket toleráns, felekezeti érzékenységgel kezelni, különös figyelemmel a mai ökumenikus párbeszéd kihívásaira. <p>Felelősség és önállóság szintjén</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vállalja a felelősséget saját tanulmányi teljesítményéért, képes a tanulási folyamatát reflektíven értékelni és továbbfejleszteni. • Erkölcsi és szellemi felelősséggel viszonyul a történelmi és teológiai értékekhez, valamint azok hiteles és hitet építő közvetítéséhez a tanári szolgálatban. • Konstruktívan vesz részt közösségi tanulási helyzetekben (pl. szemináriumi vita, prezentáció), és felelősséget vállal a csoportos eredményekért.
-------------------------	--

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	A tárgy célja megismertetni a hallgatókkal a Reformáció erdélyi eseményeit, az Erdélyi Református Egyház kialakulásának körülményeit és a teológiatörténeti háttérét, illetve annak 16. századi történetét. Az ismeretátadás mellett célunk megismertetni a diákokkal a rendelkezésre álló forrásokat, bibliográfiát, illetve az egyháztörténeti kutatás módszereit.
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	A félév végére a diáknak el kell sajátítania a legfontosabb egyháztörténeti alapokat, tudnia kell használni a rendelkezésre álló bibliográfiát, de a legfontosabb, hogy érzékelje az összefüggéseket Európa, Magyarország és Erdély történelmével, illetve azzal a konjunktúrával, amelyben létrejött az Erdélyi Református Egyház. Az egyháztörténeti ismeretek nem csak kognitív szempontból fontosak. Hozzájárulhatnak a református identitás, az „öntudatos kálvinizmus” kialakulásához, megerősödéséhez. Nem lehet beszélni kálvinista öntudatról, identitásról, amennyiben nem ismerjük annak eredetét, gyökereit, hazánkban való meghonosodását. Az előadások során a szóbeli közlés mellett helyet kap a multimédiás előadásmód, az önálló munka, illetve a hallgatók megismerkedhetnek a legfontosabb forrásokkal, bibliográfiával.

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Erdély reformációja: a reformáció nyelve (cuius regio/ eius religio). A reformáció előzményei és az egyházi intézmények (káptalanok, püspökségek) krízishelyzete	Előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
2. Régiók reformációja 1: Brassó – Szeben - Szászváros (Barcaság, Szászföld)	Előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	

3. Régiók reformációja 2: a Partium – Bánság (a Részek).	Előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
4. Régiók reformációja 3: Kolozsvár – Gyulafehérvár (a Vármegyék).	Előadás, történeti egyháztörténetitörténeti megközelítés	
5. Régiók reformációja 4: a Székelyföld reformációja (Csík, Udvarhely, Háromszék)	előadás, történeti megközelítés, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
6. Régiók reformációja 5: a román reformáció (a Hátszegi Medence, Fogarasföld, Barcaság, Bánság)	előadás, történeti megközelítés, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
7. Régiók reformációja 5: a román reformáció (a Hátszegi Medence, Fogarasföld, Barcaság, Bánság)	Előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
8. A protestáns identitás és felekezetek kialakulása (országgyűlések és zsinatok)	előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
9. A reformáció: megszilárdulása: – hitviták, hitvallások, úrvacsoraviták, adiaforák, kiadványok, énekeskönyvek	előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
10. 9. Az erdélyi felekezeti sokszínűség: a görögkeletiek, római – katolikusok, unitáriusok, zsidók, anabaptisták és szombatosok.	előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
11. Az unitárius egyház és a vallási tolerancia 1568 – a tordai zsinat és előzményei	előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
12. János Zsigmond és kora: a reformáció kezdetei	előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
13. A katolikus Báthoryak: Erdély a reformáció (Báthory István, Báthory Kristóf, Báthory Zsigmond, Báthory András) és ellenreformáció tűzkeresztjében	előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
14. Reformáció és a művelődés: a reformáció irodalma és nyomtatványai. Az erdélyi reformátorok: Dávid Ferenc, Dévai Bíró Mátyás, Méliusz Juhász Péter, Sztárai Mihály, Heltai Gáspár, Johannes Honterus, Ilosvai János és a 16. századi szellemi mozgalmak	előadás, egyháztörténetitörténeti megközelítés	
Könyvészet: <ul style="list-style-type: none"> - Csepregi Zoltán, A reformáció nyelve. Tanulmányok a magyarországi reformáció első negyedszázadának vizsgálata alapján, Balassi Kiadó, Budapest, 2013. - Győri L. János, Református identitás és magyar irodalom, Kálvin kiadó, Budapest, 2015. 		

- Debreceni Ember Pál, A magyarországi és erdélyi református Egyház története, Sárospatak, 2009.
- Zoványi Jenő: A reformáció Magyarországon 1565-ig, Állami Könyvterjesztő Vállalat, Budapest, 1986.
- **Zoványi Jenő, A magyarországi protestantizmus története, Attraktor, Máriabesnyő-Gödöllő, 2014.**
- **Graeme Murdock: *Calvinism on the Frontier 1600–1660: International Calvinism and the Reformed Church in Hungary and Transylvania*, Oxford University Press, 2000 ISBN: 9780198208597, Fő releváns fejezetek / oldalak:**
  - *The Reformed Churches in Hungary and Transylvania* (pp. 1–36)
  - *Confessional Identity and Religious Practice* (pp. 109–146)
  - *Calvinist Politics and the Princes of Transylvania* (pp. 147–176)
- **Carter Lindberg (ed.): *The European Reformations Sourcebook*, Blackwell, 2000, ISBN: 9780631213614, Fő releváns fejezetek / oldalak:**
  - Section 4: *The Reformation Beyond Germany*, Subsection: *Eastern Europe and Hungary* (pp. 223–229)
- **István Keul (ed.): *Early Modern Religious Communities in East-Central Europe: Ethnic Diversity, Denominational Plurality, and Corporative Politics*, Routledge, 2009, ISBN: 9780754665802, Fő releváns fejezetek / oldalak:**
  - *The Reformation and Religious Coexistence in Sixteenth-Century Transylvania* (pp. 33–52)
  - *Confessionalization and Political Power in Transylvania* (pp. 121–142)
- Zoványi Jenő: A reformáció Magyarországon 1565-től 1600-ig, Humanizmus és Reformáció 7., Akadémiai Kiadó, Bp., 1978.
- Szakály Ferenc, Mezőváros és reformáció, Balassi kiadó, Budapest, 1995.
- **Pokoly József: Az erdélyi református egyház története, I.kötet, Budapest, 1904.**

- Bíró – Bucsay – Tóth – Varga: A magyar református egyház története, Bp., 1949.
- Bucsay Mihály, A protestantizmus története Magyarországon, 1521-1945, Gondolat, Budapest, 1985, 1-82.
- Fordulat az erdélyi reformációban – az úrvacsoravíták lecsapódása, In: Ünneplő ember a közösségben. Budapest-Kolozsvár, 2019, 377-387. ISBN: 978-963-277-845-7.
- **Egyháztörténet, Tankönyv és tanári kézikönyv, szerk. Ladányi Sándor-Papp Kornél-Tókéczky László, 1-2 kötet, Református Pedagógiai Intézet, 1998.**
- Bitskey István, Hitvita, história, szellemi örökség, Budapest-Eger, 2021.
- Marton József, Az Erdélyi Gyulafehérvári Egyházmegye története, Gyulafehérvár, 1993, 47-63.
- Győri L. János: A magyar reformáció irodalmi hagyományai, Budapest, 1997. Heltai Gáspár válogatott munkái, Bukarest, 1957, 235-255.
- Heltai Gáspár: Száz fabula, krónika és egyéb írások, Bukarest, 1980. Melanchthon Fülöp, az erdélyi református egyház ősatya. Korunk 2017/9, 13-17. ISSN: 1222-8338.
- Csohány Sándor: Magyar református egyháztörténelem, Debrecen, 1989. György Antal: Akikre nem volt méltó a világ, Budapest, 1990.
- Buzogány Dezső: Harc a tiszta evangéliumért, 14-20.
- Buzogány Dezső: Melanchthon úrvacsoratana levelei alapján, Kolozsvár, 1998, 1-34.
- Botta István: Mélius Péter ifjúsága, Akadémiai Kiadó, Budapest, 137-177.
- Bucsay Mihály: A reformátorok úrvacsoravítái, Budapest, 1942, 1-12.
- „Kertész az egyház veteményeskertjében”. A 16. századi szász iskolarendszer mint analógia a magyar számára. In: A reformáció öröksége, Kolozsvár, 2018, 427-437. ISBN: 978-606-93498-8-5.
- **Gudor Botond: „Confesional Tolerance and Intolerance in 16th and 17th Century Transilvania”. In: *One hundred years sincet he birth of Emil Turdeanu*, Román Tudományos Akadémia - Erdélyi Társadalomtudományok Kutatóközpontja, *Transylvanian Review*, XXI., 1 (2012), 261-291.**

<ul style="list-style-type: none"> - Bíró Vencel, Az erdélyi fejedelmi hatalom fejlődése (1542-1690), Kolozsvár, 1917. - Karácsony János, Magyarország Egyháztörténete, Budapest, 1985, 105-231. - A Marosvásárhelyi Hitvallás. In: Protestáns Marosvásárhely, Marosvásárhely, 2018, 116-120. - Gudor Botond-Pásztori Kupán István, „The teaching concerning the Lord’s supper in the 1559 Hungarian Reformed Confession of Marosvásárhely (Transylvania)”, in <i>Strangers and pilgrims on Earth, Essay in Honour of Abraham van de Beek</i>, ed. E. Van der Borcht and P. Van Geest, Studied in Reformed Theology, volume 22, Brill, Leiden-Boston, 2012, 503-423. - Az erdélyi egyházak és vallási közösségek rövid története, ed. Presa Univ. Clujeană, 2008, 79-157. - Gudor Botond (szerk., román-magyar előszó, átirás, jegyzetapparátus), <i>Bod Péter: Az erdélyi románok egyháztörténetének két könyve, 1745, 1764</i>, Háromszék Vármegye Kiadó, Státus Kiadó, Sepsiszentgyörgy-Csíkszereda, 2012, 1-388. - Ana Dumitran- Gudor Botond- Nicolae Dănilă: <i>Román-magyar felekezetközi kapcsolatok (a XVI. század eleje a XVIII század első évtizedei között) Relații interconfesionale româno-maghiare în Transilvania (mijlocul secolului XVI – primele decenii ale secolului XVIII)</i>, Gyulafehérvár, Altip kiadó, Alba Iulia, 2000. - Juhász István, Reformáció az erdélyi románok között, Kolozsvár, 1940 - Nagy Levente, Reforma la români. Un fenomen de transfer cultural în secolele XVI-XVII, Nagyvtrád, 2021. - Révész Imre, Reformáció az erdélyi románok között, Erdélyi Füzetek 2, Debrecen, 1940. - V. Ecsedy Judit, A könyvnyomtatás Magyarországon a kézisajtó korában 1473-1800, Balassi Kiadó, Budapest, 1999. 		
8.2 Szeminárium	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Az erdélyi reformáció okai: politika, erkölcs, peregrináció, cuius regio eius religio	diákok előadása, kérdések megvitatása	
2. A mohácsi csata (1526) és az erdélyi fejedelemség kialakulása	diákok előadása, kérdések megvitatása	
3. Anyanyelvűség - peregrináció - identitás (szászok-magyarok-románok)	diákok előadása, kérdések megvitatása	:
4. Konfliktusok - megállapodások és folyamatok a reformációban	diákok előadása, kérdések megvitatása	

(hagyományok, viták, templomberendezés, misszió, prozelitizmus)		
5. A korai reformáció irodalma: humanizmus és reneszánsz	diákok előadása, kérdések megvitatása	
6. Román bibliafordítások (Ó és Újszövetség)	diákok előadása, kérdések megvitatása	
7. A protestáns identitás főbb jellemvonásai (luth., ref., unit)	diákok előadása, kérdések megvitatása	
8. Hitviták – úrvacsoraviták	diákok előadása, kérdések megvitatása	
9. A tordai Zsinat 1568	diákok előadása, kérdések megvitatása	
10. Az ellenreformáció és a reformáció együttélése: Martinuzzi Fráter György, a Jezsuita Rend és a reformáció)	diákok előadása, kérdések megvitatása	
11. A reformáció és a nyomdászat: a vizsolyi Biblia története	diákok előadása, kérdések megvitatása	
12. A fejedelmek vallásossága és rendelkezései	diákok előadása, kérdések megvitatása	
13. A Nagyenyed-i zsinat 1564	diákok előadása, kérdések megvitatása	
14. A reformáció és a nyomdászat: a vizsolyi Biblia története	diákok előadása, kérdések megvitatása	
Könyvészet: <ul style="list-style-type: none"> - Mohács, Osiris kiadó, Nemzet és emlékezet, Budapest, 2006. - Fordulat az erdélyi reformációban – az úrvacsoraviták lecsapódása, In: Ünneplő ember a közösségben. Budapest-Kolozsvár, 2019, 377-387. ISBN: 978-963-277-845-7. - A reformációtól az egyházalapításig. A szepesváraljai zsinat 400 éves évfordulójára, Eperjes (Presov), 2015, 97-187. - Tanulmányok a Királyhágómelléki Református Egyházkerület megalakulásának századik évfordulójára, Nagyvárad, 2020. - Csernák Béla, A Református Egyház Nagyváradon 1557-1660. - Szabó Előd, „Jól vagy, mert az Istennek így tetszett”. A Dúnántúli Református Egyházkerület története a kezdetektől a türelmi rendeletig, Pápa, 2020 - Kovács Endre, A Krakkói Egyetem és a magyar művelődés, Akadémiai kiadó, Budapest, 1964. - Szabó András, Coetus Ungaricus. A wittenbergi magyar diáktársaság 1555-1613, Ballasi kiadó, Budapest, 2017. - Szabó Miklós-Tonk Sándor, Az erdélyiek egyetemjárása a korai újkorban, 1521-1700, Szeged, 1992. - Balázs Mihály: Az erdélyi unitárius egyház története keletkezése és forrásai. In: Kénosi Tőzsér János – Uzoni Fosztó István: Az erdélyi unitáriusok története, I., Kolozsvár, 2005. 		

<ul style="list-style-type: none"> - Balázs Mihály, Hitújítás és egyházalapítás között. Tanulmányok az erdélyi unitarizmus 16-17. századi történetéről, Kolozsvár, 2016. - Kénosi Tőzsér János-Uzoni Fosztó István, Az erdélyi unitárius Egyház története, Kolozsvár, 2005. I. - Szabó Miklós: Az erdélyi unitáriusok külföldi egyetemjárása 1848-ig, Keresztyén Magvető, 1991. - Mária Pakucs-Willcocks, Sibiul veacului al XVI-lea. Rânduirea unui oraș transilvănean, Humanitas, București, 2018, 167-169. - Ana Dumitran, Religie ortodoxă/religie reformată, ed. Ratio et revelatio, Oradea, 2015. - Major Huba Zsolt, A Bihari Református Egyházmegye Kezedei, Nagyvárad 2010 - Gudor Botond, <i>Az eltűnt Gyulafehérvári Református Egyházmegye története</i>, Tortoma-Kriterion, Barót-Kolozsvár, 2012 - Protestáns hősök. Fél száz portré az elmúlt fél évezred magyar történelméből, Press Panonica Media, 2016. - Gál Lajos, Geleji Katona István igehirdetése, Debrecen, 1939. - Gudor Botond, <i>Bod Péter és a románok története</i>, in <i>Confessio</i> 2/2002, Budapest: Dúnántúli Református Egyházkerület. - Révész Imre: Egyháztörténelem, Budapest, 1995. - Magyar Biblia-fordítások: Hunyadi János korától Pázmány Péter századáig, szerk. Nemeskürty István, Budapest, Szépirodalmi, 1990, 334. - A 360 éves váradi Biblia. A váradi Biblia története, hatása. A nyelv, mint létformáló hatalom, Partium Kiadó, 2022. - Biblia földje: Gyürki László: A magyar bibliafordítások története, Budapest, Szent Jeromos Bibliatársulat, 1998, 104. - Bottyán János, A magyar Biblia évszázadai, Budapest, 2009. - Nemeskürty István: Magyar bibliafordítások. In: Magyar zsoltár: A magyar nyelvű irodalom születése, Budapest, Szabad Tér, 2001. - Imre Mihály, Az isteni és emberi szó párbeszéde. Tanulmányok a 16-18. századi protestantizmus irodalmáról, Hernád kiadó, Sárospatak, 2012. - A Második Helvét Hitvallás, Kálvin Kiadó, Budapest 2017, 1-16. - Nagy László: Károly Gáspár kora, élete és munkássága, Nagyvárad, 1996. - Szabó András: Károly Gáspár. In: Nemzeti Évfordulói no, 2004. (Életrajza a Nemzeti Évfordulók Titkársága oldalán) 		
--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> - Takács Béla, A magyar református lelkészek öltözete, Hernád kiadó, Debrecen, 2004. - Kósa László, Tartozni valahová. Protestantizmus és református azonosságtudat, Kolozsvár, 2009. - Gudor Kund Botond, Valorile umane și libertatea religioasă: o interpretare a conceptului libertății religioase în oglinda istoriei confesionale transilvănene și Central-europene în <i>Jurnalul Libertății de Conștiință/ Journal for freedom of conscience</i>, Vol. 10, nr. 2, ed Iarsic, Bukarest, 2022, 142-167. - Gudor Kund Botond, „A tordai vallásbéke előzményei (Torda 1568)” in, <i>A recepta religiók évszázadai, Erdélyi Egyháztörténeti Füzetek</i>, szerk. Kolumbán Vilmos József, KPTI, Kolozsvár 2019, 63-78. - Gudor K. Botond, „Az erdélyi római katolikus káptalan feloszlása és az erdélyi reformáció kezdete a Gyulafehérvári Református Egyházmegye kialakulása”, <i>Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek</i> 24, <i>A reformáció öröksége, Egyháztörténeti tanulmányok</i>, KPTI, Kolozsvár 2018, 293-307. 		

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

A **16. századi protestáns egyháztörténet** tantárgy oktatása nem csupán történeti ismeretek átadását szolgálja, hanem hozzájárul a hallgatók szakmai identitásának, kritikai gondolkodásának és kulturális érzékenységének fejlesztéséhez is. Az **episztemikus közösségek** – tudományos intézetek, kutatócsoportok, teológiai karok – elvárása, hogy a tantárgy a korszerű történetkutatás módszertanával és interdiszciplináris szemlélettel tárgyalja a reformáció intézményi, teológiai és társadalmi hatásait, különösen a közép-európai és erdélyi kontextusban. A **szakmai egyesületek** (pl. egyháztörténeti társaságok, lelkészképző testületek) hangsúlyozzák a felekezeti hagyományok pontos ismeretét, a forráskritikus gondolkodást és a vallási pluralizmus iránti nyitottságot. Végül, a **szakterület reprezentatív munkáltatói** – iskolák, egyházkerületek, levéltárak, kutatóközpontok – olyan végzett hallgatókat várnak, akik képesek történeti ismereteiket alkalmazni az oktatásban, a gyülekezeti nevelésben vagy akár a kulturális örökség közvetítésében. A tantárgy tartalma így nemcsak tudást közvetít, hanem hozzájárul ahhoz is, hogy a hallgató értéktudatos, reflektív és felelősen gondolkodó szakemberré váljon, aki aktív résztvevője lehet az egyház és társadalom közös történeti tudatának formálásában.

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	Protestáns egyháztörténeti alapfogalmak ismerete. Az egyháztörténet kiemelkedő alakjai munkásságának szakszerű, reflektív bemutatása, értelmezése és értékelése	Írásbeli	50 %

10.5 Szeminárium	A protestáns egyháztörténet kiemelkedő alakjai munkásságának bemutatása az adott személy egyháztörténeti szerepének ismertetésével	Folyamatos, valamint a házi dolgozat kiértékelése	50 %
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
A protestáns egyháztörténet nagy alakjainak munkásságában való tájékozottság (fontosabb gondolatok, történések ismerete). Az egyháztörténeti alapfogalmak ismerete és szakszerű alkalmazása – írásbeli vizsga. A szemináriumi dolgozatok leadásának határideje december 15. A bemutató időtartama 15-20 perc (power point), a dolgozat 8-15 oldal terjedelemben szükséges leadni (12 TM betűtípus, 1,5 sortávolság), word formátum, amelyet be kell küldeni e-mailben word formátumban a tanárnak. Az utolsó órán megtartott szeminárium leadása a vizsgaszesszió ELŐTT történik			

11. SDG ikonok (Fenntartható fejlődési célok/ Sustainable Development Goals)

 <p>A fenntartható fejlődés általános ikonja</p>	
---	--

Előadás felelőse: Dr. Gudor Kund

Szeminárium felelőse: Dr. Gudor Kund

Kitöltés időpontja:
2025. 06. 19.

Botond

Botond

Az intézeti jóváhagyás dátuma:

Intézetigazgató: